

۲۰۲۰/۰۳/۱۲

ملالی موسی نظام

تقدیر از شخصیت نامدار تاریخ، ملکه ثریا طرزی

نکاتی ارزشمند از «مجله تایمز» - به مناسبت بزرگداشت از روز بینالمللی زن

مجله وزین و سابقه دار امریکایی «تایمز» که برای جامعه امریکایی و مردم جهان دارای ارزش و اعتبار زیادی است، نه تنها با محتویات داخل مجله، بلکه با آنچه بر روی جلد و پشتی ارائه می دارد، باور و قبولی همگانی را فراهم می نماید. این نشریه قابل قدر سالانه چهره های شخصیت های مختلفه ممالک را به دلیل سهم و ارزشمندی آنان در جامعه شان و یا حتی شهرت بین المللی شان، بطور نمونه منتشر می نماید. امسال هم به تاریخ ۵ مارچ، در روی جلد مجله تصویر برارنده رسامی شده ملکه فقید و نامدار افغانستان ثریا طرزی همسر اعلیحضرت غازی امان الله خان را منتشر نمود که نه تنها منحصیث بانوی و پیشگام نهضت مترقی زن در افغانستان بود، بلکه نو آوری های وی در منطقه و حتی جهان، خود باعث مباهات و قدرمندی فوق العاده است. قسمت های مهمی از مجله وزین «تایمز» را پیشکش مینمایم:

صبیه دانشمند آزادی خواه افغان، ملکه ثریا طرزی علاقمندی زیادی برای اصلاح و پیشرفت زنان، در زمینه رسوم متداوله در اجتماع خود داشت. منیث اولین ملکه روشن فکر در افغانستان و همسر شاه امان الله، نامبرده یکی از قویترین زنان در اجتماعات شرق میانه در دهه ۲۰ میلادی معرفی گردیده و در جهان هم به خاطر افکار مترقی خویش شناسایی می گردید.

ثریا طرزی و شاه امان الله باهمدیگر برای انکشاف مملکت کار میکردند و در سال ۱۹۲۶، شاه اعلام نمود: "من پادشاه شما هستم، ولی وزیر معارف شما همسر من میباشم، ملکه شما." این دو شخصیت، برای بهبود احوال زنان، مبارزات بر علیه چادری و تعدد زوجات را براه انداخته و خود نیز درین زمینه پیشقدم گردیدند، چنانچه ملکه ثریا در جمعیت چادری را دور انداخته و کلاهی که چادر به آن متصل بود، به سر گذاشت. در پهلوی انکشافات مترقی در راه تعلیم و تربیه و حقوق زنان، ملکه ثریا بنیاد اولین مکتب دخترانه را گذاشت و به همکاری مادرش، اولین مجله زنانه را که به نام «ارشادالنسوان» یا رهنمای زنان معروف است، منتشر نمود. ملکه ثریا اعلام نمود که "چون آزادی متعلق به همه مردم ماست، بنا برآن زنان هم باید در آن سهم بگیرند." یک موج دوم ترقی و نهضت زنان در افغانستان پنجاه سال بعد از ملکه ثریا نظریات وی را منعکس نمود، طوریکه در دهه ۷۰ میلادی یک بار دیگر نهضت تعلیم و توانمندی زنان در امور سیاسی در عصر شگوفایی دیموکراسی رونما گردید.

مضمون فوق جزئی از بزرگداشت از ۱۰۰ زنی است که در جهان توانسته اند در قرن اخیر بیشترین تأثیر را بر اجتماع خود ها به وجود آورند. پایان راپور «مجله تایمز». برای معرفی بهتر و بزرگداشت از چنین شخصیت ارزشمند تاریخ کشور و بانی نهضت مترقی زن افغان، یکی از مضامین اینقلم را خدمت هموطنان محترم پیشکش میداریم:

علیاحضرت ملکه ثریا علم بردار نهضت مترقی زن افغان

به مناسبت بزرگداشت از صدومین سال استقلال افغانستان

در پهلوی اقدام برارنده تحصیل استقلال افغانستان از دولت مستعمراتی برتانیه بعد از جنگ سوم افغان و انگلیس، نهضت مترقی زن افغان بدون شک تحفه ارزشمند دیگری بود که علیحضرت شاه امان الله و همسر با کفایت و منور وی ملکه ثریا تقدیم جامعه افغانستان نمودند و تا تاریخ بیاد دارد ازین اقدام نیک باید قدردانی نمود.

میرمن ثریا طرزی، دختر محمود طرزی پدر مطبوعات و ژورنالیسم در افغانستان است که در ۲۴ نوامبر ۱۸۹۷ میلادی در دمشق پایتخت سوریه متولد شد. ثریا و خانواده اش در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان به هند بریتانوی تبعید شده بودند اما در زمان امیر حبیب الله خان به اجازه وی به افغانستان عودت نمودند.

دوران کوتاه «۱۹۱۹-۱۹۲۹» سلطنت شاه دیموکرات، مترقی و معارف پرور، عصر شکوفایی و کسب امتیازات و حقوق فردی و آغاز نهضت واقعی آزادی و حقوق حقه زنان در ساحات مختلفه معارف، حقوق بشر، صحیه و حق ازدواج و امثالهم محسوب میگردد. تاریخ و ملت افغانستان هرگز فراموش نمی نماید که علی الرغم عصر مترقی پادشاهی اعلیحضرت «شاه امان الله غازی» که قسمتی از آن در حال مسافرت ها به منظور معرفی افغانستان آزاد، غیر منسلک و در حال رشد و شکوفایی سپری گردید و برخی هم به مبارزه بر علیه دسیسه سازی های خائنین وطنی و پلان های استعماری گذشت، این شاه ترقی خواه و وطن پرست، بی شمار نو آوری ها و اصلاحات را نصیب ملت خویش و طبقه اناث مملکت گردانید.

باید متذکر گردید که فامیل محمود طرزی اعم از زنان و مردان خانواده همه دارای تحصیل، با دانش و پیشگام در امور معارف، صحیه، مطبوعات و اکثر نو آوری های مترقی بودند که حق بزرگی بر ملت افغانستان داشته اند. در جمع زنان منور فامیل طرزی، دختر جوان ثریا با متانت، ادب و تربیت عالی در پهلوی فهم و درایت خویش و دسترسی به چندین لسان ملی و خارجی، توجه فامیل امیر حبیب الله خان را جلب نمود، طوریکه علیا حضرت «سرور سلطان» مادر شهزاده امان الله وی را برای فرزند خویش، ولیعهد آینده افغانستان مناسب دیده و نامزد نمود و ثریا طرزی، در سال ۱۹۱۲ میلادی، با شهزاده امان الله ازدواج کرد و ذریعه علیا حضرت به لقب «شاه خانم» رسمیت یافت.

عکسی از فامیل ملکه ثریا و اعلیحضرت امان الله خان با فرزندان شان

ملکه ثریا از سال ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۹ میرمن اول و ملکه رسمی افغانستان بوده و افتخار بزرگ رفع حجاب در افغانستان اصلاً به وی متعلق میباشد. او به نقش زنان در امور مختلفه اجتماعی منجمله معارف، صحیه و مطبوعات برای روشنی افکار مترقی معتقد بود و در این راستا تلاش های فراوانی انجام داد. رساله «زن اسلام» را نوشت. در تأسیس اولین مجله زنان «ارشاد النساء» نقش اساسی داشت؛ نهضت زنان افغان برای اولین بار ذریعه این میرمن آزاده و منور در کشور با جدیت آغاز گردید.

بدون تردید تغییرات سودمند نهضت زنان افغانستان که در آن «ملکه ثریا»، فامیل و مادر گرامی و فاضل وی «اسماء رسمیه» همسر علامه «محمود طرزی» پدر نو آوری های مترقی و ژورنالیزم در افغانستان، نقش ارزنده ای داشتند، مانند بسیاری از ترقیات آن عصر، باعث رشك و تقلید ممالک همجوار گردیدند. در این مبارزه برحق، برای اینکه فامیل ها و زنان پایتخت هم سهم داشته باشند، ابتدا زنان و دختران فامیل شاهی و اکثر میرمن های منور فامیل سراجیه در امور معارف، مطبوعات، صحیه و مسائل حقوق زنان پیشکام و فعال گردیدند. مادر ملکه ثریا، همسر مرحوم محمد طرزی، خانم «اسما رسمیه» که خود از سواد، فضل و دانش برخوردار بود، زنان فامیل را منحیث پیشگامان اجتماع زن افغان رهنمایی و هدایت مینمود تا امور معارف، صحیه را با توانایی کامل پیشبرده و در مسائل حقوقی زنان که خود اعلیحضرت امان الله خان سهم بارزی داشت، هرچه بیشتر فعالیت نمایند.

در نو آوری های آن عصر، مثل تأسیس مکتب، شفاخانه مستورات، تدریس و تعلیم شاگردان و پیشبرد امور گوناگون مربوط به پیشرفت های فوق العاده حیات زن افغان در ساحات مختلفه حتی ساحه عدلی و قضایی، دقت و خدمات مستقیم زنان خانواده سلطنتی از هر جهت قابل افتخار و یاد آوری است. ناگفته نماند که کارداران دولتی

ملکه ثریا به معیت اعلیحضرت غازی در محفل هندیبرگ رئیس جمهور آلمان در برلین

هم با علاقمندی درین نهضت جهان زن از هیچ همکاری دریغ نمی نمودند، چنانچه زنان و خواهران شان پا به پا با خانم های فامیل شاهی مانند علیاحضرت «ملکه ثریا» و خانواده ایشان و تعداد زیادی از دختران و میرمن های «سراجیه»، هم در چنین خدمات ارزشمند و قابل نکری شرکت مینمودند.

ملکه ثریا که میرمن با فضل و دانش بوده به السنه زیادی دسترسی داشت، در سفر مشهور غازی امان الله به اروپا، او را همراهی می کرد. نماینده مجله «هو هلو» در پاریس بعد از مصاحبه با ملکه ثریا نوشت "من با خیلی از ملکه ها و زنان درجه اول مقامات، مصاحبه کرده ام ولی کمتر زنی را به متانت و تیزهوشی و معلومات ملکه افغانستان دیده ام. از این ملاقات مرا یقین حاصل شد، محیط افغانستان که چنین ملکه ای می پروراند، مستعد و همدوش با ممالک مترقی دنیا می باشد".

افسوس که دست های ناپاک عمال داخلی و استعمار خارجی با توطئه های گوناگون از آن عصر درخشان و مترقی اثری باقی نگذاشت و مانند تخریبات علنی و همه جانبه دهه قانن اساسی تمام دست آوردهای دیموکراتیک و حقوق مردم کشور را به خاک یکسان نمود و چراغ تابان حکومت های ملی و مردمی را با قانونیت مترقی، یکجا خاموش و معدوم نمود.

بدون شک در مدت ده سال زمام داری اعلیحضرت شاه امان الله از نگاه ترقی و تعالی افغانستان در پهلوی تحصیل استقلال کشور، در ساحات متفرقه پیشرفت امور اجتماعی، اقتصادی، نهضت زنان و آزادی های فردی، قانونیت و ده ها وسیله دیگر پیشرفت و ارتقاء بوجود آمد، دریغ که بعد از آن عصر، افغانستان هرگز مجال نیافت که تا ده سال اخیر سلطنت اعلیحضرت محمد ظاهر شاه، ناظر و شاهد آن اساسات مترقی برگزیده گردد. بعد از دوران طولانی و تاریک حیات زن افغان که با عصر سیاه حبیب الله کلکانی آغاز گردید، در عصر اعلیحضرت محمد ظاهر شاه که تمایل و آرزومندی زیادی به معارف و تعلیمات انان وطن داشت، بار دیگر با رفع حجاب در سال ۱۹۵۹ م - ۱۳۳۸ ه ش یکبار دیگر قدم بزرگی در راه نهضت زنان کشور گذاشته شد و زن و مرد افغان دوش یدوش همدیگر در امور اجتماعی و معارف سهیم گردیدند.

عکس برازنده ای از ملکه ثریا طرزی در زمان جلای وطن در اروپا

بهر حال مشاهده گردید که با دسائس استعمار و فعالیت عمال خیانت پیشه، عصر آبادانی و مترقی امانی به اضمحلال مواجه گردیده و اعلیحضرت شاه امان الله با ترک اجباری وطن با فامیل خویش، باقی مانده حیات را به مشقت و در روم پایتخت ایتالیه سپری نمودند.

علیا حضرت ملکه ثریا به عمر هفتاد سالگی در اپریل سال ۱۹۶۸ داعی اجل را لبیک گفته و در جلال آباد در جوار مقبره اعلیحضرت امان الله خان غازی به خاک سپرده شد و خدمات، مبارزات وی برای همجنسان هموطنش و اعمال نیک و ملی وی در تاریخ زن افغان ماندگار گردید. روحش شاد و یادش گرامی باد.

پایان

